

Aktivistična raziskava, biosindikalizem in subjektiviteta migrantskih delavcev

Uvod v glokalni lok gospodstva in osvoboditve

Iniciativa IWW je po eni strani kontinuiteta političnega aktivizma, ki ga poznamo pod imenom alterglobalizacijsko gibanje, po drugi strani pa nam predstavlja ostro zarezo in kvalitativni skok.

Je kontinuiteta, kar zadeva analitičen okvir kritike globalnega režima kapitalističnega gospodstva, je skok in zareza, kar zadeva potopitev analize na raven neposredne izkušnje izkoriščanja, kjer se na vsakodnevni ravni, znotraj proizvodnje blaga in subjektivitete, vzpostavlja odnos gospodstva in izkoriščanja ter s tem razredni antagonizem, ki ga lahko kapital danes obvlada le z gradnjo globalne dimenzije gospodstva. Ta odnos med mikro in makro ravno, med sfero lokalizirane produkcije in globalizirane reprodukcije kapitala, smo v okviru aktivistične raziskave IWW skušali artikulirati skozi branje prehodov v organizaciji gospodstva iz oblike nacionalnih držav k obliki postnacionalne politične oblike globalizacije ter skozi raziskovanje in organiziranje subjektivitete migrantskega dela v transformacijah režima produkcije iz fordizma k postfordizmu. Tako smo po eni strani študirali režime migracij, krizo nacionalnih političnih oblik, transformacije državljanstva, spremembe v diskurzih rasizma, po drugi strani pa smo v okviru aktivistične raziskave organizirali prostore, ne zgolj preučevanja, ampak prostore delavskih in družbenih bojev. Na ta način smo skozi intenzivno delo na terenu na novo osvetlili nekatere temeljne dileme političnega delovanja za radikalno družbeno transformacijo.

¹ K temu spadajo tako različni poskusi organiziranja zunaj civilnodružbenih okvirjev, kar je tudi izkušnja Socialnega centra Rog in IWW (Nevidnih delavcev sveta), kot tudi teoretske kritike. V pričujoči številki ČKZ se eksplicitno ukvarjamo s kritiko civilne družbe v članku Rezident tujec: izkušnja Roga na margini.

Vrnitev k perspektivi revolucionarne politike

Civilna družba in teogonija oblasti

Vsak poskus delovanja za radikalno družbeno transformacijo se mora najprej kritično lotiti organizacijskih oblik, ki so na tak ali drugačen način predpisane. Že velikokrat smo artikulirali kritiko civilnodružbenih organizacijskih oblik.¹ Naj na tem mestu zgolj ponovimo najbolj očitno:

² S konceptom konstituirajoče oblasti skuša Negri konstituirajočo aktivnost živega dela ločiti od nenehne rekupe-racije in subsumpcije pod konstituirano oblastjo. Pri tem nekako združi filozofijo praksis in filozofijo dogodka. Definiranje konstituirajoče oblasti pomeni »iskanje ustreznega subjekta, ki lahko danes pod-pira absolutno konstitucionalno procedu-ro, ki je nasprotna konceptu suverenosti. Gre torej za iskanje kraja, kjer danes biva živo delo moči, kot tudi načinov, kako se danes predstavlja in deluje« (Negri, 1997: 52).

³ Kategoriji dela in potreb sta središčni za moderno politiko. Imperativ njenega obuzdenja in udomačitve je vgrajen v moderne institucije oblasti. Kot pravi Hegel: »Potreba in delo, dvignjena na ta nivo univerzalnosti, si zgradita ... veli-kanski sistem skupnostnosti in vzajemne odvisnosti, življenje mrtveca, ki se slepo spotika sem in tja, in ki mora biti kot divja zver, nenehno podrejen in udoma-čen« (Hegel, cit. po Negri, 1999: 124). Napreden koncept civilne družbe je zgra-jen okrog tematike univerzalnosti dela in potreb ter nujnosti njune vpreženosti v idejo občega, v idejo države. Realnost socialističnih režimov in nepovratna kriza socialne države sta diskreditirala idejo, da je mogoče vpreči divjo zver dela in potreb v koncept razvoja. V tej luči se nam današnja kriza sindikalizma kaže kot kriza sistemskega sindikalizma.

civilna družba v Sloveniji je mreža institucij, katerih namen ni organiziranje konfliktov in antagonizmov v disenzualno politiko, v konstituirajočo oblast,² ampak njihovo pomirjanje in predelava v partikularne interese, ki tvorijo obče s subsumpcijo pod oblast. To dokazuje tako teoretična kritika koncepta civilne družbe kot praksa civilnodružbeništv.

Danes z lahkoto trdimo, da je kriza države blaginje in socia-listične države – formacij, ki sta skušali vpreči divjo zver dela in potreb³ v projekt kapitalističnega in socialističnega reformizma, v katerem bi se razmerje med delom in kapitalom poglobilo v konceptu razvoja – nepovratna kriza samega (naprednega) koncepta civilne družbe. Danes si težko predstavljamo koncept delavske oblasti, ki bi za podvrženost živega dela pod normo abstraktnega dela nudil kompenzacijo v obliki gradualne onto-loške razširitve njegove uporabne vrednosti in s tem univerzal-nosti potreb, kapacitet, uživanja. Kot je pokazala divja stavka v Gorenju, je postsocialističen gradualizem, pri katerem je kom-penzacija za podreditev gradualno manjšanje sfere potreb in s tem uporabne vrednosti, končno v krizi.

V ostankih civilne družbe ni več nobene sledi politične dialek-tike, ki bi razširjala svobodo, pravice in sfero potreb. Dialektika je sedaj le še teogonija oblasti, ki v institucijah civilne družbe reku-perira in normalizira vsak družbeni konflikt. In triumf civilne družbe (pa naj gre na primer za pomiritev divjega stavkovnega gibanja in njegovo kanaliziranje v pogajanja socialnih partnerjev ali za krajo protagonizma izbrisanih) vedno učinkovito zamaši razpoke v dominaciji, in to seveda z dobrimi nameni. Zamaši razpoke, ki bi lahko bile osnova političnega projekta radikalne družbene transformacije. Na tak način pa vsaka epizoda konflik-

tnosti delavcev služi za pozivanje h krepitvi socialnega dialoga, podobno kot je bil na primer boj izbrisanih dojet kot priložnost za izpopolnjenje pravnega in ustavnega reda države.

Delavska moč in delavska oblast, 68', alterglobalizacijsko gibanje

Za vzpostavitev možnosti radikalne spremembe sveta ni ključno vprašanje dobrih namenov, ampak organizacije. Alterglobalizacijsko gibanje – in iniciativa IWW je kontinuiteta tega novega politične-ga aktivizma – je uspelo postaviti praktično razpravo o spontanosti in organiziranosti na raven, ki omogoča deblokado politične prakse. Vsebinske blokade, ki je hromila kratko dvajseto stoletje, je dobro znana. Izhajala je iz specifičnega pojmovanja tranzicije in vstajništva, kot se je oblikovalo v revolucionarnih gibanjih devetnajstega in dvajsetega stoletja. Oblikovalo se je kot odgovor na nasle-dnje vprašanje: ali za radikalno družbeno transformacijo zadostuje destrukcija obstoječe oblasti ali pa je potrebno obdobje tranzicije, v katerem se bo oblikoval nov človek, subjekt nove družbe?

Kot odgovor na to vprašanje se zoperstavita dve revolucionarni strategiji. Prva izhaja iz predpostavke, da je človek proizvod oblastnih razmerij, ki jih ne moremo zreducirati zgolj na manifestne instance državne oblasti. Zato mora strmoglavljenju državne oblasti slediti obdobje

tranzicije, v katerem se oblikuje nov človek s prevzgojo. To je boljševiška revolucionarna strategija, ki postane stališče in praksa uradnega komunističnega gibanja tretje internacionale. Druga izhaja iz predpostavke, da samo dejanje strmoglavljenja državne oblasti zadostuje. Nove družbe potemtakem ni treba proizvesti, nastavki za humano družbo so naravna danost človeka, ki je zaradi oblasti zatrta.⁴ To je revolucionarna strategija, ki se večinoma enači z anarhizmom. Okrog obeh pozicij se je ustvarila huda polarizacija in čakati je bilo treba prelomno leto '68, da je prišlo do premestitve pogojev razprave in deblokade politične prakse. Ta deblokada je lahko dokončno zaživela po koncu hladne vojne v alterglobalističnem gibanju.

Revolucionarna strategija, ki je predpostavljala obdobje tranzicije, je izhajala iz imanence družbenih odnosov, iz marksovske analize kapitalizma, po kateri je bil rezultat zgodovinskega poslanstva kapitala, ki ga vseskozi definira razredni boj, pretvorba naravnih potreb v umetne in razširitev delovne zmožnosti oziroma uporabne vrednosti dela. Ta strategija žal ni videla onkraj »prijaznostne« zgodovinske vloge kapitala, ko postane do popolnosti razvita univerzalnost kapitala, ki je rezultat zgodovine razrednega boja, izhodišče za eksplozijo singularitet, oblik življenja, multiverzalnosti. Komunistične revolucije so odstranile predkapitalistične pregrade kapitalističnemu razvoju, poslednje pregrade za razcvet svobodne družbene individualnosti, pregrade, ki je kapital sam, pa se niso lotile. Zato so socializmi celotno družbo organizirali kot tovarno – uniformirano in disciplinirano. Po izhodiščni izkušnji povečanja svobode, družbenega bogastva in družbene biti so postali avtoritarni in disciplinarni dušilci svobodne družbene individualnosti.

Danes se upravičeno kritizira avantgardno politiko, ob tem pa je treba vedeti, da sta njen koncept postvarili teleologija in filozofija zgodovine. Namreč, avantgardna politika in avantgarda pri Leninu nista imeli zgolj in prvenstveno vloge transcendentnega načelovanja družbi skladno s kapitalističnim in socialističnim imperativom razvoja in napredka, ampak je bila njuna vloga opredeljena iz analize kompozicije razreda v takratni Rusiji.⁵ Lenin je v industrijskem proletariatu, ki je bil maloštevilen, vendar bojevit nosilec objektivne vloge v kapitalistični produkciji in akumulaciji, identificiral revolucionarni subjekt. To so okoliščine, ki so Lenina pripeljale do tega, da je avantgardno vlogo industrijskega delavstva povnanjil v partiji. Po okto-brski revoluciji, ko se začne revolucionarna tranzicija, pa postane industrijski delavski razred model, po katerem se modelira nova družba, partija, ki bi naj vsebovala kvintesenco družbene biti industrijskega delavskega razreda, pa to tranzicijo nadzoruje in organizira.⁶

Tragedija boljševizma in s tem komunistične politike 20. stoletja je v tem, da po eni strani dobro razume, kako pomembno je nasloniti revolucijo na materialne in realne družbene sile, na realno obstoječe subjektivitete, kako pomembno je izhajati iz kompozicije razreda, tako v smislu revolucionarne politike destrukcije oblasti kot v smislu revolucionarne gradnje nove družbe. Po drugi strani pa ne uspe videti samega subjekta revolucije kot tranzitornega, subverzivnega, kot subjekta v postajanju in ne kot subjekta normiranja. Komunistični revolucionarji boljševiškega kova so se želeli izogniti kritičnemu postajanju revolucije, zato so izgnali revolu-

⁴ O ločenih političnih strategijah, ki nastanejo v revolucionarnem gibanju in ki so grobo rečeno povezane z vprašanjem človekove narave, na zgoščen način piše Michael Hardt (Hardt, 2007). Sicer je za to temo indikativna sedaj že razpita polemika o vprašanju človekove narave med Chomskym in Foucaultom.

⁵ To je trditev, ki jo v svoji knjigi 77 lekcij o Leninu razdelja Antonio Negri. Sicer je to delo nastalo v letih 1972/73 kot polemika z dogmatičnimi marksisto-leninisti na tere-nu politične misli samega Lenina. Negri v tej knjigi trdi, da je Lenin pojmoval partijo in avantgardo iz konkretne družbene formacije oziroma kompozicije razreda. Ker je torej danes (v času, ko je nastalo to delo) kompozicija razreda drugačna, je razveljavljena tudi teorija partije in avantgarde (glej Negri, 2004). Kljub temu, da je to delo nastalo v nekem drugem zgodovinskem kontekstu, se zdi, da je aktualno tudi danes, ko se prav tako skuša pogosto teoretizirati hegemonsko silo, ki bi dala gibanju politično usmeritev od zunaj.

⁶ O tem, kako je bila konstituirajoča oblast množic zaprta v perspektivo partijske diktature, glej Negri (1999: 268–292).

⁷ Določeno družbeno formacijo definira razmerje med produkcijo in njenimi objektivnimi pogoji. Njena kritičnost izhaja iz razvoja produktivnih sil, zaradi katerega so objektivni pogoji produkcije vedno temeljni, omejujoči in prehodni. Z analizo primitivne akumulacije Marx pojem določene družbene formacije nadgradi s pojmom kompozicije razreda. V slednjem je subjektivna volja in spopad med subjektom kapitala in delavskega razreda tista, ki organizira ali uniči odnose nujnosti. Glej Negri (1996: 195–202).

⁸ Za ilustracijo tega časa glej Lotringer in Marrazi (2007).

⁹ Mude opredeli prakse gibanja Avtonomija v Italiji z naslednjimi besedami: »Kolektivi, ki so se povezovali v Avtonomiji, krize niso več razumeli kot 'družbeni kolaps', eksplozijo, ki bi jo sprožila nezmožnost kapitalistov, da bi se soočili z družbenimi potrebami, ampak prej kot eksplozijo družbenih odnosov, ki jih zaradi velike kompleksnosti ne bi mogli zreducirati na zlomljene odnose med kapitalom in delom« (Mude, 2004: 920).

¹⁰ Hardt v že omenjenem besedilu premesti pogoje polemike med boljševiki in anarhisti tako, da se nasloni na Jeffersovo politično misel (Hardt, 2007).

cionarno dialektiko, ki se je, kako ironično, zagnala v kapitalističnih deželah, kjer sta država in kapital v obliki socialne države skušala amortizirati vstajniške pritiske, ki so se napajali ravno iz izkušnje sovjetske revolucije.

Aktualen problem, ki ga nakazujeta vzpon in padec komunistične politike 20. stoletja, je torej sledeči: kako izhajati iz določene družbene formacije oziroma iz kompozicije razreda,⁷ kako izhajati iz dane subjektivitete dela, ki jo določa raven potreb, vedenja in vedenja, pri čemer je subjektiviteta razumljena kot prehodna, tranzitorna, v postajanju – subjektiviteta torej, ki ni subjekt družbenih norm, ampak ekspanziven dispozitiv potencialnosti. Kako razumeti subjektiviteto kot dinamični rezultat, ki je obenem nosilec boja in izhodišče novih in novih procesov osvobajanja? Kako misliti subjektiviteto, ki ni delavska oblast, temveč delavska moč? Rešitev so nakazali delavski in družbeni boji leta '68.⁸ Teoretično in praktično so uveljavljali revolucionarno metodologijo, ki izhaja iz »razumevanja temeljnega odnosa (izkoriščanja, op. p.) v vsej njegovi subjektivnosti, s čimer ga lahko razumemo kot ključ realne transformacije« (Negri, 1996: 193). Delavski boji so bili vse bolj boji proti delu, obenem pa so se iz tovarn prenašali na teren družbe, s čimer so se odtegnili redukcionizmu odnosa med delom in kapitalom. Odtegnili so se interesno-predstaviški mašineriji, ki je nenehno obnavljala dominacijo mrtvega dela nad živim delom, s čimer je zmanjšala kompleksnost družbenih odnosov. In politična strategija heretičnih komunističnih gibanj postane večanje kompleksnosti družbenih odnosov in s tem eksodus iz dialektike

dela in kapitala.⁹ Tisto, kar je bilo nakazano v zadnjem ciklu bojev kratkega dvajsetega stoletja, pa se je v politični praksi polno razživelo v alterglobalističnem gibanju.

Zavračanje oblasti postane na nek način *trademark* alterglobalističnega gibanja. Vendar pa to zavračanje oblasti ne oživlja anarhistične tradicije, ki se je postavila kot alternativa boljševiški revolucionarni strategiji. Alterglobalistično gibanje ni – kljub tovrstni šibki tendenci znotraj njega – anarho-insurekcionistično. Radikalne transformacije sveta ne razume kot destrukcijo (simbolne) oblasti, ki bo osvobodila posameznikom tako rekoč vrojene nastavke za tvorjenje humane družbe, ampak kot nenehen in nikdar zaključen proces revolucionarne tranzicije, ki pa, za razliko od boljševiške strategije, ni vezan na enkratni revolucionarni dogodek in enkratno utemeljitev nove oblasti, ampak je nenehno upiranje, destrukcija konstituirane oblasti in s tem nenehno sproščanje konstituirajoče oblasti.¹⁰ V alterglobalističnem gibanju je zavračanje oblasti pojmovano kot destrukcija suverene oblasti, ta destrukcija pa ni enkratna, ampak se nenehno dogaja v praksah boja, ki so konstituirajoče. Za te prakse boja je torej značilno, da niso homologne z oblastjo, katere negacija so. Raznorodnosti oblasti in upora pa ne zagotavljajo zimzeleni principi organiziranja, ampak razumevanje subjektivitete kot materialnega, telesnega nosilca boja, ki je subverziven, tranzitoren in v nenehnem postajanju. Subjektiviteta, ki ni transcendenten subjekt, na osnovi katerega naj bo modelirana nova družba, ampak je produkt boja, nosilec trenutnega boja in premisa za naslednje boje. Načini organiziranja boja se morajo podrediti temu imperativu – nobenim večnim resnicam, ampak tej utelešeni resnici.

Alterglobalistično gibanje je polno primerov vstajništev, ki izpričujejo tovrstno strategijo radikalne družbene preobrazbe: od zapatističnega upora proti uničenju staroselske kulture v imenu civilizacijske misije kapitalizma do bojev prekernih in migrantov v Evropi. Zapatisti svojega upora ne gradijo na predmoderni identiteti, ampak so obrambo pred genocidnostjo kapitalistične modernizacije preusmerili v proces postajanja nove skupnosti. To izraža njihovo geslo, da se ne borijo zato, da bi lahko bili, kar so, ampak zato, da bi lahko postali, kar hočejo. Skoraj ne bi mogli najti bolj ilustrativnega primera subjektivitete kot produkta bojev, njihovega nosilca in premise absolutne odprtosti postajanja. Podobno ilustrativna sta primera bojev prekernih in migrantov. V obeh imamo subjektiviteto izkoriščanja, ki je v tranziciji in nenehnem postajanju. Zato težko pride do »kemije« med gibanji prekercev in migrantov na eni ter institucionaliziranimi sindikati oziroma tradicionalnimi organizacijami delavskega gibanja nasploh na drugi strani. Gibanje se od tradicionalnih organizacij delavskega gibanja ne razlikuje po tem, da je utopično in da je tako rekoč dežurni kritik »reformističnih« zahtev. Razlikuje se po tem, da njegove politike ne narekuje normativen subjekt dela, kot v primeru tradicionalnih delavskih organizacij, ampak subjektiviteta delavcev. Oblika reformizma sindikatov se zato definira glede na cilj zapiranja delavčeve eksistence v normo dela in s tem v odnos delo – kapital. Cilj revolucionarnega reformizma gibanj pa je nasproten, je proces osvobajanja od dela in od razmerja delo-kapital ter sprostitev nepredvidljivega postajanja novih oblik življenja in družbenosti, ki so proizvod in tvorec skupnega.

Aktivistična raziskava IWW in politični potencial bojev migrantskih delavcev

Raziskava kot orodje organiziranja

Aktivistična raziskava IWW ni zgolj raziskava, je obenem orodje organiziranja. Je epistemologija in praksa organiziranja, ki ne izhaja iz transcendentnih ali transcendentalnih resnic, kar pa ne pomeni, da se odreka proizvodnji resnice. Po eni strani ne izhaja iz apriornih resnic, je kritika odnosov dominacije, ki obstajajo v znanstveni produkciji, obenem pa proizvaja resnico, ki se uteleša v subjektiviteti. Morda je to pravi odgovor vsem tistim, ki metodi aktivističnega raziskovanja očitajo intervencijo v družbene realnosti. Vsaka produkcija znanja ima politične učinke. Tudi tedaj, ko zgolj spremljamo »spontano« nastala gibanja in potem skušamo v gibanjih proizvedeno vednost epistemološko kodificirati v znanstveni ali politični obliki. Drugače kot v aktivistični raziskavi, z epistemološko kodifikacijo nam zunanjih družbenih gibanj izgubimo subjektiviteto, ki je telesni nosilec resnice in vednosti. In vse, kar lahko naredimo, je, da se bodisi nekritično navdušujemo nad določenimi družbenimi praksami ali pa jih zavračamo.

Skratka, brez produkcije vednosti, ki sloni na utelešeni subjektiviteti, nam uidejo protislovja, ki izhajajo iz dvojne narave subjektivitete. Ta je obenem prenosnik izkoriščanja in oblasti ter konstituirajoč upor proti njima. Šele če zapopademo to dvoumno naravo subjektivitete, lahko v njej iščemo politični potencial. Slednjega pa ne moremo iskati drugače kot aktivisti oziroma militanti. Hardt in Negri intervencijsko in organizacijsko naravo aktivistične raziskave, ki ji pravita »strateška raziskava«, pojasnita s pomočjo Foucaultovega koncepta dispozitiva in pojmovanja strateške vednosti, ki nam »omogočata, da razumemo kolektivno produkcijo skupnega kot intervencijo v trenutna razmerja sil z namenom, da subvertiramo gospodujoče moči

¹¹ Marksistični revolucionarni misli, ki je bila ujeta v partijskih šolah, so upravičeno očitali teleološkost. Partija je bila tista, ki je definirala poslednji smoter revolucionarne akcije. Seveda teleološkost ni bila zgolj hiba marksistične revolucionarne misli, ampak moderne nasploh. Kritika moderne teleologije pa se je pogosto iztekla v slikanju podobe nenehnih uporov in njihovih rekuperacij v gospodstvu. Koncept materialističnega telosa nam omogoča, da mislimo ontološki rezultat uporov. Ta obstaja pri Marxu kot univerzalnost produktivne zmožnosti in potrebe. Materialistični telos pa najdemo tudi pri velikem kritiku marksistične teleologije, Foucaultu. Upori širijo življenje in tako razširjene možnosti življenja postanejo premisa za nove upore.

in preusmerimo sile v določeno smer. Strateška proizvodnja vednosti v tem smislu takoj vsebuje alternativno proizvodnjo subjektivitete. Dinamika *dispozitiva* je, poleg tega, da razširja proces vednosti k predpisovanju subjektivitete, vedno odprta za konstitucijo skupnega, ki je notranje zgodovini in življenju ter se angažira v njunem revolucioniranju» (Hardt in Negri, 2009: 126, 127). Intervencionizem in organizacijskost aktivistične raziskave nimata nič skupnega z avantgardizmom. Aktivistična raziskava je produkcija vednosti, ki je alternativna proizvodnja subjektivitete. Njen telos, ki je notranji zgodovini in življenju in s tem nedvomno materialističen, je revolucioniranje življenja in konstitucija skupnega proti njegovemu kapitalističnemu prilaščanju. Alternativna proizvodnja subjektivitete je namreč mogoča le tako, da subjektiviramo odnos izkoriščanja in gospodarstva oziroma da ga razumemo kot spopad subjektivnih volj izkoriščanih in izkoriščevalcev. Da sprejmemo teren spopada,

ne pa da govorimo o dialogu. Drugače rečeno, da ne delegiramo svojih bitk in spopadov, kar pomeni, da ne pustimo, da bi nam bila vednost o njih odtujena. Objektivne pogoje produkcije subjektivitete pa si lahko prilastimo le tako, da konstituiramo skupno. Ekscesi subjektivitete, ki se proizvedejo v bojih, se morajo nalogati v novih skupnih prostorih, novih oblikah kolektivne proizvodnje vednosti, novih oblikah odprte kode v produkciji in v razširjanju te vednosti. Migracije so zaradi konfliktnosti polje izjemnega znanstvenega interesa. Raziskovalne prakse pa večinoma pretakajo vednost o življenjskih pogojih migrantov od migrantov samih k nosilcem družbene moči. IWW raziskava je materialna kritika tovrstnih oblik razlaščenja. Vednost, ki je bila proizvedena v njenem okviru, je bila v prvi vrsti namenjena migrantom samim, njihovem razumevanju lastnega položaja, njegove specifičnosti in paradigmatškosti, razvijanju moči delovanja.

Pregnantnost pojma kompozicije razreda

Aktivistična raziskava IWW, opredeljena kot dispozitiv upora in projekta transformacije, je lansirala raziskovalne sonde, katerih namen je raziskovanje političnega potenciala subjektivitete migrantskih delavcev v Sloveniji. V operaistični tradiciji je izhajala iz koncepta razredne kompozicije in ne iz koncepta razredne zavesti. To pomeni, da se ukvarja z identificiranjem konkretnih praks, vednosti, vedenj in potreb delavcev na eni ter z detajlno analizo režima nadziranja migracij v Republiki Sloveniji na drugi strani. Pri tem sloni na predpostavki, da nastajajo na trku med subjektivno kompozicijo (ki jo lahko imenujemo tudi avtonomija migracij) in objektivno kompozicijo migrantskega dela (režim nadzora in izkoriščanja migrantskega dela) dejanja upora, ki se lahko artikulirajo v politični projekt, katerega materialistični telos¹¹ izhaja iz same kompozicije migrantskega dela. Kot opozarjajo teoretiki tega koncepta (Mezzadra, 2004; Bojadžijev, 2009), avtonomijo migracij vedno spremlja ambivalentnost, ki izhaja iz tega, da sta dejanje migracije in svoboda gibanja, ki jo vsebuje, vedno obenem surovini kapitalističnega izkoriščanja in orožji v boju proti njemu. To je pomemben poudarek, saj protagonizma migrantov ne moremo iskati v neki absolutni svobodi gibanja, kot v primeru nomadstva, ampak v pojavljanju ekscesov svobode gibanja. Operacija ekstrakcije presežne vrednosti, ki jo omogoča režim svobo-

de gibanja, režim obuzdene mobilnosti, vedno nehoti proizvede presežek (ekscses) svobode gibanja. In ravno na te presežke svobode gibanja se med drugim osredotoča aktivistična raziskava IWW.¹² Kot njihov zapisovalec in kot njihov spodbujevalec.

Na primeru migracij in izkoriščanja migrantskega dela lahko beremo prehod politične oblike režima kapitalističnega izkoriščanja in akumulacije iz nacionalne države v postnacionalno politično obliko. Ugotovimo lahko, da je Evropska unija verjetno prva politična tvorba v zgodovini, ki je zgrajena na ideji prostega kroženja, ne samo kapitala, storitev in blaga, ampak tudi specifičnega blaga, ki je delovna sila. Režim prostega kroženja in svobode gibanja, ki ga gradijo nastajajoče politične oblike kapitalističnega izkoriščanja, po eni strani stratificira trg dela z mehanizmi hierarhičnega vključevanja, po drugi pa vzpostavlja nov teren boja za osvoboditev živega dela od kapitalističnega gospodstva. To je teren, na katerem se svobodo gibanja vzame zares in na katerem se ekscsesi svobode gibanja organizirajo v projekt radikalne transformacije družbe.

V tem smislu lahko beremo paradigmatiskost migracij. Izkoriščanje skrajno preernih migrantskih delavcev v lateralnih prostorih proizvodnje¹³ ni anomalija, ki se jo da odpraviti s ponovno uveljavitvijo fordističnega kanona meznega dela, z nefleksibilno in v nacionalne države organizirano delovno silo. Prav tako migrantski delavci niso zgodovinski subjekt, ki naj bi predstavljal revolucionarno avantgardo in naj bi po njem normirali celotno družbo. Migracije so paradigmatске zato, ker pričajo o tem, da so postali beg, želja po spremembi življenja, mobilnost ključna surovina kapitalistične valorizacije oziroma produkcije kapitala. To je pogoj gospodstva in osvobajanja, ki je skupen tako mednarodnemu migrantu kot delavcu, ki beži iz režima tovarniške discipline. Ta beg je kanaliziran in obuzden v lateralnih prostorih proizvodnje in v preernih oblikah dela in življenja, obenem pa nenehno pljuska čez bregove kanalov izkoriščanja in kontrole, s čimer proizvaja naplavine drugačne družbe.

Ko govorimo o tem, da sta svoboda gibanja in režim njene kontrole tvorca stratifikacije trga dela, in ko govorimo o tem, da je treba iskati gradbeni material za alternativno družbo v naplavinah, ki jih prinašajo ekscsesi svobode gibanja, se moramo dotakniti še enega pomena kompozicije razreda. Ta je povezan z možnostjo politične rekompozicije segmentiranega živega dela, ki je ujeto v lateralnih prostorih proizvodnje in preernih oblikah dela in življenja. Prvi pomen pojma kompozicije razreda se dotika materialne kritike globalnega gospodstva kapitala in globalne delitve dela ter izhaja iz konkretne ravni potreb, vedenja in vedênj migrantskih delavcev. Tako lahko sondiramo subjektiviteto, ki je notranja zgodovini in življenju. Temu pomenu pa moramo dodati novo vsebino pojma kompozicije razreda, ki se dotika možnosti političnega projekta na osnovi današnje subjektivitete delavcev. Drugače rečeno, gledišče kompozicije razreda nam omogoča snovanje projekta politične rekompozicije na osnovi trenutnega – postfordističnega – režima izkoriščanja in akumulacije. Na osnovi takšnega dvojnega pojmovanja kompozicije razreda – subjektiviteta kot izkoriščanje, subverzija in tranzicija ter subjektiviteta kot zgodovinska predpostavka političnega projekta radikalne družbene transformacije – lahko razumemo vse bolj manifestno nestrinjanje s sindikati ter civilnodružbeniki.

To nestrinjanje se najprej dotika vprašanja protagonizma samih delavcev migrantov in delavcev nasploh. Samo pojmovanje protagonizma narekuje politično strategijo. Razlika med gibanji,

¹² Yann Moulier Boutang je pokazal, da je zgodovinsko gledano svobodno mezdno delo zgolj vrh ledene gore odvisnega dela. Pod vrhom ležijo številne oblike nesvobodnega odvisnega dela, med njimi je aktualno pogodbeno delo migrantov. V konstituciji meznega dela je torej ključna politična operacija omejevanja mobilnosti delavcev (Boutang, 1998). Glede nesvobodnega dela v politični konstituciji trga dela pri Boutangu glej Kurnik (2009: 122–124).

¹³ Po Ong so lateralni prostori proizvodnje »zaporniške oblike delovne discipline«, ki na transnacionalni ravni reproducirajo pogoje vse bolj etnicizirane segregacije dela (Ong, 2006: 121, 124). S tem pojmom spodbija razširjeno predstavo, da vodi globaliziran trg k homogenizaciji načinov organiziranja trgov dela, kar bi naj bila vsebina prehoda od disciplinarne k regulativni obliki.

¹⁴ Pri razumevanju bojev izključenih kot državljskih praks se lahko opremo na Balibarja. Slednji desubstancionalizira državljanstvo tako, da ga razume kot proces, ki ga zaženejo tisti, ki se sklicujejo na *droit de cité* – na pravico biti državljan, imeti državljske pravice, soodločati glede njihove opredelitve in glede okvirjev njihovega uresničevanja (Balibar, 2007). Glede državljanstva in izključevanja pri Balibaru glej Kurnik (2009: 120–122).

¹⁵ Na predvečer vstopa Slovenije v Evropsko unijo, 30. aprila 2004, so alterglobalizacijska gibanja iz Slovenije in Italije skupaj z izbrisanimi organizirala demonstracijo v Novi Gorici. Namen demonstracije je bil prenesti problematiko izbrisanih na evropsko raven. V pismu takratnemu predsedniku evropske komisije Prodiu, ki so ga podpisovale javne osebnosti iz Italije in Slovenije, je bila zapisana zahteva, da v Novi Gorici, na večer slavlja ob vstopu Slovenije v EU, sprejme izbrisane kot nove evropske državljanke. Sama demonstracija je izražala zahtevo po ekspanzivnem in vključujočem evropskem državljanstvu.

ma boj izbrisanih kot nova državljska praksa¹⁴ je izzival okvirje formalnega državljanstva in začel artikulirati transnacionalno subjektiviteto, ki je materialna kritika oblike državljanstva, ki je vezana na nacionalno državo, hkrati pa postaja politična zahteva po novi obliki vključujočega državljanstva v globalizaciji.¹⁵ Boj izbrisanih je tako dobival obeležje boja za globalno državljanstvo, saj je vedno znova destabiliziral vsak poskus nekonfliktne reintegracije izbrisanih v ustavni, pravni in simbolni red nacionalne države. Izbrisani kot žrtve pa so tako v diskurzih kot praksah civilnodružbenih organizacij izgubili politični potencial. Služili so zgolj kot vzvod za izpopolnjenje ustavnega, pravnega in simbolnega reda nacionalne države, ne pa kot njegova kritika.

Razlika med dispozitivi gibanja in dispozitivi civilne družbe potemtakem ni povezana z narcisizmom razlik, ampak s politično strategijo. V primeru dispozitivov gibanja izhaja politična strategija iz protagonizma izkoriščanih, izključenih, podrejenih. V dispozitivih civilne družbe pa je prevajanje subjektivitete izkoriščanja, upiranja in projekta v subjekt skrbi in integracijskih politik odraz politične strategije oblasti. V civilnodružbenih diskurzih se ne trdi, da izkoriščanje in izključevanje ne obstajata. Nasprotno, v tovrstnih praksah oblasti lahko vidijo in obsojajo ultimativno barbarstvo. Vendar v njih nikoli ne bodo videli odgovora oblasti na prakse nepodredljivosti in zavračanja režima organiziranja mnogoterosti, režima, ki določa pripadnosti, usmerja v izključujoče identitete in tako vzpostavlja globalne hierarhije moči. Verjetno ne pretiravamo, če rečemo, da je civilna družba uničila protagonizem izbrisanih. Danes je konflikt glede izbrisanih banaliziran v navideznem nasprotovanju med parlamentarno pozicijo in opozicijo. Izbrisani kot materialna kritika integracije v globalni kapitalizem, ki je morala za organizacijo globalne delitve dela oziroma za oblikovanje »heterogenosti globalnega prostora kapitalizma« (Mezzadra, 2007; Kurnik, 2009:125–128) artikulirati kolonialne in rasistične oblike dominacije, so danes izbrisani. Ostala pa je vednost o potencialih in porazih bojev, ki nam narekuje gradnjo

ki so danes zaradi terena boja, ki je globalizacija, alterglobalizacijska, in civilno družbo, pa naj gre za sindikate ali nevladne organizacije, je v pojmovanju protagonizma. Prva vztrajajo na protagonizmu izkoriščanih, podrejenih in izključenih družbenih skupin, pri čemer si ne delajo iluzij glede dvoumnosti, ki označuje ta protagonizem, dvoumnosti, ki izhaja iz že večkrat omenjene dvojne narave subjektivitete, ki je obenem prenosnik gospostva in upor proti njemu ter s tem izhodišče za destrukcijo oblasti in radikalno družbeno transformacijo. Civilnodružbene formacije pa subjektiviteto viktimizirajo, ustvarjajo subjekt žrtve, ki rabi predstavnitvo in ga je treba podvreči dispozitivom paternalizma.

Protagonizem izbrisanih in njegov izbris

Boj izbrisanih, ki ga lahko vidimo kot uvod v družbene boje proti oblikam gospostva, ki so v obliki rasizma in inferioriziranja izkoriščanih populacij nenehno spremljale kapitalistično ekspanzijo in gospostvo, danes pa imajo v režimih svobodnega kroženja osrednjo vlogo pri stratificiranju trga dela, je v popolnosti izostril alternativo med protagonizmom in žrtvijo. Glede na izpostavljanje bodisi protagonizma izbrisanih bodisi izbrisanih kot žrtev so se opredelile politične strategije. Protagonizem izbrisanih oziroma

dispozitivov gibanj, novih institucij gibanja, ki bodo omogočale artikuliranje protagonizma izkoriščanih in izključenih kot izhodišča in rezultata politične strategije.

Izbrisani imajo za gibanje prehodni značaj, v smislu, da je boj izbrisanih zgradil most do bojev migrantskih delavcev. Boj prvih je namreč razkril pomen in mehanizme politik izključevanja za etabliranje režima globalne delitve dela. Meje oziroma stopnja vključenosti in izključenosti iz državljanstva so postale ključne za globalni režim izkoriščanja živega dela. Državljanstvo kot oblika vključevanja in izključevanja je danes ključni mehanizem razporejanja svetovnih populacij znotraj heterogenega globalnega prostora kapitalizma. Slednji se za razliko od modernega kolonializma in imperializma ne artikulira več na osnovi stabilne meje med centrom in periferijo, ampak na osnovi fleksibilne, premikajoče se meje med bolj ali manj avtoritarnimi prostori proizvodnje, ki jih določa večja ali manjša izključenost iz formalnega državljanstva. Danes je za materialno konstitucijo državljanstva značilna heterogenost, v smislu, da materialno dimenzijo državljanstva vse bolj sestavljajo tisti, ki so izključeni iz formalnega državljanstva. Dekonstruktiji režima meja med nacionalnimi državami sledi proces rekonstitucije meja, ki se projicirajo v notranjost teritorijev nacionalnih držav, ki niso več homogeni glede vključenosti v formalno državljanstvo. Vzpostavljane inferioriziranih populacij, kar se tiče pasivnega (uživanje pravic) in aktivnega državljanstva (opredeljevanje okvirov definiranja in uresničevanja pravic), postaja torej ključna operacija v instituiranju globalne delitve dela.

¹⁶ *Closed shop* je izraz za protekcionistično politiko, ki se je razvila v zgodovini sindikalnega gibanja. Po njej je delo v določeni tovarni ali sektorju rezervirano le za člane sindikatov.

¹⁷ Glej analizo IWW glede režima kvot s stališča pravic in moči migrantskih delavcev ter protest proti zmanjšanju števila delovnih dovoljenj v tej številki. Očitno je Slovenija pritisk krize v veliki meri amortizirala z migrantskimi delavci. Napad na pravice in dohodke je bil namreč najhujši ravno v tej populaciji. Za to so v veliki meri odgovorni obstoječi reprezentativni sindikati.

Protagonizem migrantskih delavcev in kritika sindikatov

Heterogenost globalnega prostora kapitalizma, ki se projicira v notranjost nekoč (kar se tiče pravic) formalno homogenih nacionalnih teritorijev, naslavlja vprašanje delavske moči. Za postfordizem ni značilna zgolj prostorska in časovna razpršitev proizvodnje in s tem razgradnja centraliziranega modela fordistične proizvodnje, ampak tudi razpršitev v smislu hierarhizacije delavcev glede na njihovo vključenost ali izključenost iz pravic. Tudi v teh procesih lahko prepoznamo temeljno dvoumnost. Stališče sindikatov, ki so organizirani na osnovi fordističnega kanona dela, je, da pomeni postfordistična razpršitev proizvodnje erozijo moči delavcev. Aktivistična raziskava IWW pa je pokazala, da lahko režim postfordističnega izkoriščanja in akumulacije razumemo kot dispozitiv vpreganja moči delavcev, ki je v njihovi mobilnosti. Strategija delavskega boja bi morala zato v središče postaviti osvoboditev mobilnosti delavcev in ne branjenje rigidnih stratifikacij trga delovne sile. Slednja strategija objektivno podpira globalni režim izkoriščanja živega dela. Noben paradoks torej ni, da fordistični sindikati z gesli proti socialnemu dumpingu in s *closed shop* praksami¹⁶ krepijo postfordistični režim izkoriščanja in dominacije. V slovenskem primeru so to tezo sindikati dokončno potrdili, ko so dosegli zmanjšanje števila delovnih dovoljenj za migrantske delavce.¹⁷ Protekcionizem in razisem strategije etabliranih sindikatov pa izhajata iz zanikanja protagonizma samih delavcev v delavskem boju. Sindikati so predstavniške organizacije, ki predstavljajo in disciplinirajo delavce v skladu z normo dela, ki se je vzpostavila v fordizmu, socialni in socialistični državi.

¹⁸ Kanon fordističnega mezdnega dela označuje režim produkcije, za katerega so značilni veliki tovarniški obrati, množična produkcija za tekočim trakom, politično definirano razmerje med mezdo in potrošnjo skozi različne oblike pogajanja med delojemalci in delodajalci. Fordistična tovarna je bila v zgodovini socialne države vstavljena v okolje države blaginje. S tem je bila omogočena rast življenjske ravni in prenos bremena fluktuacije trga dela na institucije socialne države. Neoliberalizem je projekt razgradnje fordističnega režima produkcije: razprši proizvodnjo, breme fluktuacije trga dela pa prenese na delavce.

¹⁹ V konceptu vladljivosti se oblast izvaja tako, da razvija svojo strategijo na osnovi uporov. Ta koncept omogoča misliti tudi proti-strategije. Danes se često uporablja koncept vladovanosti (*governance*), ki izraža racionalno upravljanje, ki se izvaja zunaj državnih institucij in se ne artikulira glede na upore.

²⁰ Mezda je kategorija, v kateri kapital zagradi in mistificira kompleks družbenih zgodovinskih in človeških aspektov proletariata. Kljub temu, ali pa ravno zato, ima mezdni boj revolucionarni značaj. Kot pravi Rosa Luxemburg, je boj proti znižanju relativne mezde vedno pomenil boj proti blagovnemu značaju delovne sile, proti kapitalistični produkciji nasploh (glej Negri, 1994).

²¹ Glej poročila aktivistov in aktivistk SC Rog o dnevih delavskega upora v Gorenju na www.njnetwork.org/Upor-delavcev-in-delavk-Gorenja.

²² Glej disciplinirajočo okrožnico Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije na www.njnetwork.org/Delavci-in-sindikati.

Zanikanje protagonizma delavcev v delavskem boju, ki ga narekuje njihova oblika organiziranja na osnovi fordističnega kanona mezdnega dela,¹⁸ sindikatom onemogoča, da bi brali kompozicijo razreda in na tej osnovi ne samo definirali politične strategije, ampak razvili delavsko moč. Ta nezmožnost sindikatov, ki izhaja iz arhaičnosti njihove organizacijske oblike, je povezana z njihovo umeščenostjo v specifično obliko vladljivosti,¹⁹ ki bi jo lahko opredelili kot mistificirano socialno državo. Za socialno državo najprej velja, da ima delo oziroma subjekt produkcije status izvora družbenega bogastva in družbenih norm (glej Negri, 2004). Delo je potemtakem subjekt materialne in formalne konstitucije. Celotna družba je tovarna, saj se povsod, tako na ravni produkcije kot na ravni reprodukcije, odvija operacija prevajanja živega dela na normo abstraktnega dela. Za socialno državo pa velja tudi, da v svojo obliko vladljivosti vključuje razredni boj. To počne tako, da ga mistificira v regulirani obliki (skozi pogajanja med predstavniki interesov dela in kapitala) mezdnega boja.

Za mezdni boj pa je značilna ambivalentnost, ki izhaja iz tega, da mezda po eni strani na mistificirajoč način organizira vse vidike življenja proletariata, obenem pa je osrednji teren njegovega boja.²⁰ Proletariat si torej skuša skozi mezdni boj ponovno prilastiti njemu odtujene pogoje. Ne samo pogojev produkcije, ampak tudi svoje reprodukcije. Mezdni boj mora biti zato obenem tudi družbeni boj. Boj za prilastitev odtujenih pogojev produkcije bogastva mora biti obenem boj za prilastitev odtujenih pogojev produkcije subjektivitete. Zato so strategije kapitala vedno usmerjene v umetno ločevanje mezdnih bojev od družbenih bojev. In močno orodje tega ločevanja v režimu tako imenovanega interesnega predstavištva so sindikati. Le-ti so omejeni na vprašanje delovnih razmerij, kar pomeni na sfero neposredne proizvodnje. Kolikor pa se dotaknejo razširjenega vprašanja produkcije kapitala oziroma sfere družbene reprodukcije, ki jo lahko enačimo s sfero produkcije subjektivitet, pa to počnejo kot nevladne organizacije prek diskurzov identitetne politike. Sindikati v sferi neposredne produkcije delavce zapirajo v normo dela, v sferi produkcije subjektivitet pa se udeležujejo kampanj za sprejemanje različno-

sti in strpnosti in s tem delavce zapirajo v normo identitete.

Od tod izvira tragikomična absurdnost sindikalnih intervencij v vprašanje delovnih in življenjskih pogojev delavcev in še posebej migrantskih delavcev. Ko se začne protestna stavka delavcev, jo skušajo zatreti na najbolj zavržne šovinistične in avtoritarne načine.²¹ Že naslednji dan pa imajo recimo tiskovno konferenco, na kateri se zavzemajo za enakost žensk in proti diskriminaciji na osnovi katerekoli posebne okoliščine. Ali pa obsodijo rasizem v izjavah direktorice velike gradbene gospodarske družbe, istočasno pa na ravni podjetja sankcionirajo delavce, ki so o tem spregovorili.²² Razlagajo, da so Bosanci dobri gradbeni

delavci, če pa se želijo ti delavci zaposliti na drugih trgih dela, s čimer napadajo rigidno stratifikacijo trga dela, pa jih označijo kot kombi delavce, ki so socialni dumping.²³ Zavzemajo se za izboljšanje bivalnih razmer za migrantske delavce, vendar tako, da jih spremenijo v še eno deprivilegirano družbeno skupino, ki bi morala biti objekt skrbi države in nevladnih organizacij. Vzporedno s to medijsko eksponirano velikodušno akcijo pa izvedejo tihi manever, s katerim dosežejo zapiranje meja za migrantske delavce, s čimer naredijo delavce še bolj odvisne od delodajalcev in še bolj zožijo njihovo pravico do izbire. Vse dobro o delavcih torej, dokler so subjekt dela na ravni produkcije in viktimološki subjekt na ravni reprodukcije. In ravno ta separacija subjektivitete na normiran subjekt dela in identitetni subjekt, ki je bodisi viktimiziran bodisi v vojni vseh proti vsem, je osrednja operacija oblasti.

Drugače rečeno, neoliberalni oziroma neokonzervativni koncept oblasti in socialistični koncept oblasti si morda vendarle ne nasprotujeta tako zelo.²⁴ Morda bi celo lahko rekli, da se dopolnjujeta. Neoliberalizem po eni strani vzpostavlja prosto kroženje denarja in blaga, istočasno pa se opira na sile državne regulacije, da bi nadzoroval in izkoriščal kroženje tistega specifičnega blaga, ki je delovna sila.²⁵ Identitetna vojna vseh proti vsem, ki vzpostavlja kapitalistično suverenost, ne bi bila mogoča, če ne bi bila divja zver dela in potreb zaprta v stanovske organizacije, če bi torej subverzivnost živega dela animirala tako sfero produkcije kot sfero družbene reprodukcije.

Uveljavitev biopolitične narave delavskih bojov, ki pomeni nič več in nič manj kot odpravo ločitve subjektivitete na normo dela in identiteto in ki zahteva oblikovanje biosindikalističnih političnih dispozitivov, je predpogoj političnega projekta radikalne transformacije družbe. In to se že dogaja. Dogaja se tam, kjer je ločitev mnogoterosti na dualnost norme dela in identitete skrajno nasilna in nevzdržna: v primeru subjektivitete migrantov in prekernih delavcev. Pri migrantih je ločitev nasilna najprej objektivno, saj je organiziranje v izključujoče identitete takoj v funkciji izkoriščanja živega dela. Tukaj identitetna politika neposredno vzpostavlja globalno delitev dela. Nasilna pa je tudi subjektivno, saj so migracije vedno povezane s subverzijo režima svobode gibanja. Kot je dokazala tudi aktivistična raziskava IWW, migracij ne moremo pojasniti z ekonomskim determinizmom oziroma s potrebami trga delovne sile. Akt migracij je vedno tudi dejanje osvobajanja iz obstoječih družbenih spon. Zato se boj migrantskih delavcev nujno dotika vseh vidikov življenja proletariata. Boj, ki bi bil ujet in mistificiran v obstoječih sindikalnih in nevladnih organizacijah, bi zgolj reproduciral kastno družbo. Prekerni delavci so večinoma nematerialni, kognitivni, afektivni delavci. Zato sta proizvodnja blaga in subjektivitete ena in ista stvar in ločitev, ki pravzaprav vzpostavlja prekmnost, je nevzdržna. V tem primeru se zgodi nasilna blokada delovne zmožnosti. Če je nematerialna proizvodnja podvržena normi dela na eni strani in izključujočnosti identitete na drugi, postane tako rekoč nemogoča. V režimu norme dela in izključujočih identitet pač ne moremo proizvajati novih potreb, jezikov in oblik življenja.

²³ Glej javno izjavo Lidije Jerkič, predsednice SKEL na www.njetwork.org/Izjava-Lidije-Jerkic-predsednice-in-odgovor-IWW-nanjo-v-tej-številki.

²⁴ Socialistični koncept oblasti oziroma socialistična oblika vladljivosti (slednji pojem lahko uporabljamo zato, ker gre za strategiziranje na osnovi uporov, kar pomeni poskus kanaliziranja upiranja in bojev) prebiva v slovenskem primeru v tako imenovanem socialnem partnerstvu. Njegova ideološka podlaga je teorija neokorporativizma. Korporativizem je bil doktrina družbenega reda fašizma, kar pomeni, da se ta oblika socialistične oblasti nevarno nagiba k fašistični obliki oblasti. Vsako zatiranje bojevitosti delavcev lahko torej razumemo kot prevlado fašističnega momenta v neokorporativnem socialnem partnerstvu.

²⁵ Državna regulacija trga delovne sile, ki podpira apartheid, nastaja v Sloveniji v organu socialnega partnerstva, v Ekonomsko socialnem svetu. To dejstvo in izjemen pomen, ki ga ima državna regulacija za režim globalne delitve dela, kaže bedastost tistih kritik globalnega kapitalizma, ki mantrajo o tržni dereguliranosti.

Zaključek: aktivistična raziskava in biosindikalizem kot dispozitiva radikalne transformacije sveta

Aktivistična raziskava in biosindikalizem sta izjemno pregnantna pojma. Omogočata misliti nove oblike delovanja, katerih namen je radikalna družbena transformacija, oblike delovanja, ki niso utopične, ampak izhajajo iz materialnosti in telesnosti subjektivitete. Aktivistična raziskava v odnosu izkoriščanja in dominacije, v katerem vedno obstajata boj in upor, zagrabí subjektiviteto kot ključ realne transformacije. Biosindikalizem pa naredi iz bojev na ravni produktivne moči subjektivitete in bojev na ravni konstitucije subjektivitete enotno bojišče. Biosindikalizem poenoti v osvobodilnem boju tako boje, ki potekajo okrog »redukcije subjektivne ‘zmožnosti proizvodnje bogastva’ na normo abstraktnega dela«, kot boje, ki potekajo okrog »konstitucije subjektivnega vedenja« (glej Mezzadra, 2007). Iz subjektivitete naredi ključ realne transformacije tako, da jo osvobodi ločitve na normo dela in identitetni subjekt, da locira in organizira antagonizme na obeh nivojih produkcije subjektivitete, tako na nivoju produktivne moči subjektivitete kot na nivoju konstitucije subjektivitete. Tak odgovor terja globalni kapitalistični režim delitve dela in hierarhije, ki jih vzpostavlja. Edina alternativa političnemu projektu multitudine, pri čemer je treba nenehno poudarjati, da je multituda razredni koncept, edina alternativa povezovanju vprašanja svobodnega izražanja različnosti z razrednim vprašanjem, je apartheid. Migranti so tu med drugim zato, da nam pokažejo ta skrajni in neizogibni rezultat ločevanja na sindikalno interesne in civilnodružbeno identitetne boje.

Aktivistična raziskava in biosindikalizem sta politični projekt. Ne samo zato, ker imata politične učinke, ampak zato, ker sta praktična artikulacija altermoderne zastavitve politike. Da bi lahko (soočeni z vso grozo moderne politike) ponovno začeli delovati, da bi si (soočeni s tragedijami moderne revolucionarne politike) zamislili politični projekt radikalne transformacije družbe in sveta, se ni treba vračati v antične zastavitve politike. Politike vendarle ne moremo misliti brez kapitalizma. Politika je namreč kritičen koncept, ki se artikulira na osnovi antagonizma. In natanko tu, v bojih in uporih proti izkoriščanju in gospostvu, lahko raziskujemo alternativne zastavitve politike, tiste, ki ne predpostavljajo dialektične mašinerije posredovanja antagonizmov v projekt restavracije oblasti, ampak teoretsko in praktično gradijo dispozitive realne družbene transformacije. Dispozitive, ki niso homologni z dispozitivi oblasti, realne družbene transformacije, ki so popolnoma v življenju in zgodovini. Hranijo in animirajo jih boji ter upori, ki se akumulirajo, množijo, zaganjajo v vedno večji kompleksnosti, in to ravno zaradi sposobnosti nenehnih rekompozicij, ki jih vsebujejo dispozitivi. Lahko bi dejali, da je v tem primeru razmerje med singularnim in univerzalnim, za razliko od razmerja med partikularnim in občim, nenehno odprto. Zato v aktivistični raziskavi in biosindikalizmu dualnost subjekt-objekt ne obstaja, ampak le odprto razmerje med singularnim in skupnim.

Aktivistična raziskava in biosindikalizem sta torej dispozitiva, ki nam omogočata zagrabiti subjektiviteto v antagonizmu, na njeni osnovi artikulirati politični projekt radikalne družbene transformacije na način združitve bojev za svobodo različnosti z razrednim bojem. To seveda ne pomeni, da je treba prve podrediti drugemu, ampak, da se tako sfera produkcije družbenega bogastva kot sfera družbene reprodukcije – v kolikor je takšno razlikovanje sploh še relevantno – podvržeta boju, subverziji in postajanju. Da torej subjektiviteto osvobodimo spon norme dela in identitetnega subjekta. Hkrati pa sta dispozitiva, ki sta tudi sama popolnoma potopljena v logiko boja. Zato si morata agresivno in ekspanzivno prilaščati objektivne pogoje proizvodnje znanja, bojev in življenja. Prilaščanje, ki je lahko samo skupnostno, ki je torej lahko le reappropriacija

objektivnih in odtujenih pogojev kot konstituiranje skupnega. To je politični potencial aktivistične raziskave in biosindikalizma, ki ga je treba dati v diskusijo v času, ko se ponovno odpira možnost, da bo dialektična mašinerija oblasti pokopala upanje še ene generacije.

Literatura

- BALIBAR, É. (2007): *Mi, državljani Europe? Meje, država, ljudstvo*. Ljubljana: Založba Sophia.
- BOJADŽIJEV, M. (2009): *Migration Struggles and the Global Justice Movement*. V: Imanuell Ness (ur.) *International Encyclopedia of Revolution and Protest*, str. 2305-2308. Blackwell Publishing.
- BOUTANG, Y. M. (1998): *De l'esclavage au salariat. Économie historique do salariat bridé*. Paris: Presses universitaires de France.
- HARDT, M. (2007): *Thomas Jefferson, or, the Transition of Democracy*. V: Thomas Jefferson, *The Declaration of Independence*, str. vii-xxv. London, New York: Verso.
- HARDT, M., NEGRI, A. (1994): *Labor of Dionysus*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- HARDT, M., NEGRI, A. (2009): *Commonwealth*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University.
- KURNIK, A. (2009): *Migracije in transformacija državljanstva*. V: Slavko Gaber (ur.) *Za manj negotovosti*, 117–131. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- LOTRINGER, S., MARAZZI, C. (ur.) (2007): *Autonomia: Post-political politics*. Los Angeles: Semiotext(e).
- MARX, K. (1985): *Kritika politične ekonomije 1857/58*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- MEZZADRA, S. (2004): *The Right to Escape*. V: *Ephemera: Theory and Politics in Organization*, str. 267-275. Ephemera.
- MEZZADRA, S. (2007): *Living in Transition, Toward a Heterolingual Theory of the Multitude*. Dostopno prek: <http://translate.eipcp.net/transversal/1107/mezzadra/en> (18. 5. 2009).
- MUDE, P. (2004): *Resisting and Challenging Neoliberalism: The Development of Italian Social Centers*. V: *Antipode*, str. 917–941. Oxford: Blackwell Publishing.
- NEGRI, A. (1996): *Marx au-delà de Marx*. Paris: Editions L'Harmattan.
- NEGRI, A. (1999): *Insurgencies: Constituent Power and the Modern State*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- NEGRI, A. (2004): *La fábrica de la estrategia: 33 lecciones sobre Lenin*. Madrid: Akal Ediciones.
- ONG, A. (2006): *Neoliberalism as Exception. Mutations in Citizenship and Sovereignty*. Durham: Duke University Press.
- RIGO, E. (2007): *Europa di confine. Trasformazioni della cittadinanza nell'Unione allargata*. Roma: Meltemi Editore.
- WRIGHT, S. (2002): *Storming Heaven: Class composition and struggle in Italian Autonomist Marxism*. London: Pluto Press.